

POŻYWAĆ (842) *vb impf*

o oraz a jasne.

inf pożywać (223). ◇ *praes 1 sg* pożywam (10). ◇ *2 sg* pożywasz (16). ◇ *3 sg* pożywa (152). ◇ *1 pl* pożywamy (45), pożywamy (1) *BiałKaz*. ◇ *2 pl* pożywacie (1). ◇ *3 pl* pożywają (77). ◇ *praet 1 sg m* -m pożywałem (1), jestem pożywałem (1) *OpecŻyw* (1:1). *f* pożywałam (1). ◇ *2 sg m* -eś pożywałem (6). ◇ *3 sg m* pożywał (31). *f* pożywała (6). *n* pożywało (1). ◇ *1 pl m pers* -smy pożywali (2), my pożywali (1); -smy *WujNT*; -smy : my *ZapWar* (1:1). ◇ *2 pl m pers* -ście pożywali (1). ◇ *3 pl m pers* pożywali (36). ◇ *fut 1 sg m* będę pożywałem (3) *HistRzym*, *RejPos*, *LatHar*, pożywać będę (1) *BibRadz*. ◇ *2 sg m* będziesz pożywałem (21), pożywać będziesz (5); pożywać będziesz *SienLek*; będziesz pożywałem : pożywać będziesz *FalZioł* (7:1), *BibRadz* (1:2), *BielKron* (1:1). ◇ *3 sg m* będzie pożywałem (10), pożywać będzie (3); pożywać będzie *RejPos*, *BiałKat*; będzie pożywałem : pożywać będzie *LatHar* (1:1). ◇ *2 pl m pers* będziecie pożywać (4), pożywać będziecie (1) *BibRadz*. ◇ *3 pl m pers* będą pożywać (3). ◇ *imp 2 sg* pożywaj (68). ◇ *3 sg* niechaj, niech pożywa (6). ◇ *1 pl* pożywajmy (2). ◇ *2 pl* pożywajcie (9). ◇ *3 pl* niechaj, niechaj pożywają (2). ◇ *con 1 sg m* bym pożywałem (2) *Leop*, *WujNT*, bych pożywałem (1) *OpecŻyw*. ◇ *2 sg m* byś pożywałem (4), by pożywałem (1); byś *Leop*, *BiałKat*, *WujJud*, byś : by *HistAl* (1:1). *f* byś pożywała (2). ◇ *3 sg m* by pożywałem, pożywałby (21). *f* by pożywała (3). *n* by pożywało (1). ◇ *1 pl m pers* byśmy pożywali (8), bychmy pożywali (2) *BibRadz*, *WujJud*; -smy (6), -(s)my (2). ◇ *2 pl m pers* byście pożywali (2). ◇ *3 pl m pers* by pożywali (11). *subst* by pożywały (1). ◇ *con praet 3 sg m* by był pożywałem (1). ◇ *impers praet* pożywano (6). ◇ [*con* by pożywano.] ◇ *part praes act* pożywając (25). ◇ *dubium praes 1 pl* pożywamy a. *3 pl* pożywają (1).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XVIII w.*

1. *Jeść; vesci HistAl*, *Mącz*, *PolAnt*, *Cn*; *comedere, edere, manducare Vulg*, *PolAnt*; *uti cibo Mącz*, *Vulg*; *sumere cibum Modrz*, *Vulg*; *frui cibariis, implere cibo, pasci HistAl*; *percipere PolAnt* (736) :

a. *O spożywaniu pokarmu lub napoju* (552) : Potym mu też rybę podał/ Rzekąc iżeby pożywał *BierEz D2v*; *LibMal 1554/190v*; Pánie zesli Duchá twego Świętego ná to ftworzenie twoie Owfiáne etc. áby zwierzetá ktore go líkofsftuią wzięły mocne zdrowie/ á ludzie ktorzy będą pożywać/ áby sobie záfluzyli zdrowie cíelefne *KrowObr 95v*; *Leop Is 65/22*; *BibRadz Is 65/22*; *Vescor, Iém/ yadam/ pożywam. Mącz* [489]c; profzę cię gościá mego miłego/ z wefelem pożywáy/ á z drogi ták dálekiey/ pošil ciáło swoie. *SkarŻyw 51, 260*; *WujNT 1.Cor 8/10, 10/30*.

pożywać czego (188): *March*¹ A4; wedle ftarého zákonu ijnych dnij niżli w łobotę/ mogli każdy pożywat przama albo żyta na polu fwého blizniého *OpecŻyw 59v, 31*; każdych zioł iadowitych Koza pożywa/ ale gdyby polizała miodu/ thedy vmiera. *FalZioł IV 5d*; Ta beftiola [mysz] chleb rada widzi, y wfzytkie⁸⁰ czo ludzie iedzą: pożywa *FalZioł IV 14c*; Rozliczne ryby/ rozlicznie gich pożywać/ ktore łá twarde/ ty przyprawiać z korzeniem *FalZioł IV 45d*; A iefli łie brzemienna barzo bogi iż iefł chuda á wyfchła, Tedy ma rzeczy pożywać odwilżaiących y tuczających. *FalZioł V 32, I 40c, 56d, 63a, 77d, IV 4b [2 r.] (29)*; Czo znamionuie gdy łie fni o ogniu. (–) Znamię iefł panuiącey koleri w cieie á zapalenia krwi, przeto złe takiemu pożywać rzeczy gorących, iako iefł pierz, imbir, wino etc. *GlabGad L6v, Hv, I3v, I5, I6*; miody na ognifka lali, mnimaiąc aby dułze vmarłych miały onego wfzytkiego pożywać czo oni łpalili *MiechGlab* [90]; Y wdáli łie wpołfluffeńftwo á w chwále

bogow pogánłkich y pożywáli onych ofiar fpogány/ ktore bywały onem martwem bogom dány. *RejPs* 157v; więczei grzełzy przeciw panv bogv/ ten ktory/ pokarmy łwymi naznaczonymi/ czyni obżarłstwo/ niemierne ich pożywaiącz *SeklWyzn* Fv; *SeklKat* D2, M2v, V2v; *HistAl* I6, K3, K7v; *LubPs* Y3; *GroicPorz* o3v; *KrowObr* 96, 207; łzczępcie ogrody y pożywaycie owocu ich *Leop Ier* 29/5; Chlebá twego z łącznemi á vbogiem pożyway/ á łłátami twemi nágie przyodzieway. *Leop Tob* 4/17, *Iudith* 12/2, *Is* 65/21; Muśi oracz pirwey robić/ niź owocow pożywác. *BibRadz* 2.*Tim* 2/6, *Gen* 3/2, 18, *Lev* 7/27, 11/47, 26/10 (10); *Goski* A11, 15; *BielKron* 96; Saprophagus, Który yáblęczniká požiwa. *Mącz* 368b, 10a, 297a; Dobrzeć teź niegdy/ niebárzo lekkich rzeczy pożywác: ábowiem trwáłe pokármy/ trwálŹe zdrowie czyniá. *SienLek* 4v; Rádzi Awicenná/ áby ten łuchych rzeczy pożywał ktory niechce rychłó ośiwieć *SienLek* 5v, 5v [2 r.], 7v [2 r.], 29v, 30, 42v, 43v; *RejAp* 28; Acźci włzyłtkie rzeczy łá czyłte/ ále ten grzełzy/ ktory ich z pogorłzeniem pożywa. *WujJud* 196v, 195v, 196, 197, 198v; *BudBib* 2.*Esdr* 9/36; Włtawłzy tedy Heliałz/ onego pożywał/ Co był Anyoł zgotował *HistHel* C3v; nierozum iełt wielki/ gdy kto tym gościá czełtuie/ cze^{go} łam nierad pożywa *SkarŻyw* 312, 117, 224, 271 [2 r.], 328; *WerGość* 210; *ArtKanc* T9v; PRzeżegnánia Stołu/ ábo ráczy tych rzeczy/ ktorych z łáłki Bożey pożywamy na łtole/ iedni łię włtydzá/ iáko máłowáni y oziębli Kátholicy/ drudzy łię onym brzydzá/ iáko niektorzy Nowowiernicy. *LatHar* 56; *WujNT* 330 [2 r.], 440, 570, 1.*Cor* 8 arg, 10/18 (9). Cf *Zwroty*.

pożywać co (8): *MetrKor* 37/2v; Dobrze iey [karmięcej] theź owcze wyimie z mlekiem owczym warzone: pożywác. *FalZioł* V 36v; *BielKron* 1v; *HistHel* C2, C3. Cf »chleb pożywác«, »dawać pożywác«, »pokarm pożywác«.

pożywać czego a. co [w tym: po przeczeniu (21)] (37): Kmiotek więcey cźcić łie nie dał/ Włzyłtek kołacz w łkiby łkráiał. A gdy go chętnie pożywał/ [...] Xánt z nowu pocźał gomonic *BierEz* D2v; Mięło Lwowe nad inłze iełth goręłtze/ grube/ á ku łthrawieniu trudne/ kto go pożywa czyni w żywocie boleć y morzenie. *FalZioł* IV 11b; Káżdego Wrobla mięło niedobre iełt, włzakoź dla iego gorączolci kto chce dobre łtroie mieć/ moźe go pożywác. *FalZioł* IV 22b; Mięła zagniłego/ albo łolonego w łafach: nie pożyway. *FalZioł* V 64, I 34d, 48c, 110b, IV 35b, 43a (12); W winie dwoiaka iełt łprawa, iedna zagrzewaiacza dla tego, gdy go kto zbytnie pożywa przychodzi ku niemoci gorącey. *GlabGad* Hv, Hv; *LubPs* R6v; *KrowObr* 96; Krwie nie pożywác. *BibRadz* *Lev* 19 arg, *Lev* 19/23; Vmyłłiem w łercu łwym/ áby winá nie pożywáło ciáło moje *BielKron* 79, 36v; *SkarŻyw* 238, 271; Ktoź páśie trzode/ á mlekáby pożywác nie miał [Vulg 1.*Cor* 9/7]? *NiemObr* 39; Niewiećie iź ci ktorzy w łwiátnicy robiá/ rzeczy z łwiátnice pożywáiá *WujNT* 1.*Cor* 9/13, s. 596, 1.*Cor* 9/8, s. 744 [2 r.]; *PowodPr* 22. Cf *pożywać czego a. co ku czemu*; »chleba pożywác«, »dawać pożywác«, »pokarmu pożywác«.

pożywać czego a. co ku czemu (1): nychczá nyczyelcz [lege: nie jeść] any pycz any ku zachowanv zywotha łzwego nycz nye pozywacz *MetrKor* 37/2v.

pożywać z czego [= co] (3): dał im [Bóg Adamowi i Ewie] tákie rołkazanie/ żeby łię drzewá tego/ ktore zwano wiadomość dobrego y złego/ nie dotykáli/ áni z owocu iego pożywáli. *SkarŻyw* 260; ktoź łádzi winnicę: á z owocu iey nie pożywa? *WujNT* 1.*Cor* 9/7, s. 598 marg.

pożywać z czego [= skąd] (10): *Bilo tham drzewo mądrofczi, bozy skthorego pan bog yemv [człowiekowi] poziwacz zakazał LibMal 1554/190v; między też iego [drzewa] gąłęziąmi miełzkáło ptáftwo powietrzne/ á z niego pożywáło wólzelkie ciáło. BibRadz Dan 4/9, Gen 2/16; Rzeklá Ewá/ mozem ze wólzytkich drzew pożywáć/ tylko z iednego co w pośrzodku Ráiu ielth zákazał [Bog] nam pożywáć [Vulg Gen 3/2-3] BielKron 1v [przekład tego samego tekstu SkarŻyw], 1v; SkarŻyw 261. Cf »chleba pożywać«, »w pocie pożywać«.*

pożywać z czym [zawsze z dopełnieniem bliższym] (4): *Ale gdy ielth [sędacz] vbogich pokarm/ niechay go vbodzy pożywaią raczey z czołnkim/ albo z chrzanem/ albo z gorczyczą FalZioł IV 43a, IV 35b, 43c; Iáka ielth Podlewá z miodu/ s chlebá/ z octu/ z trochá pieprzu y ízáfranu/ á tey pożywáć z miélem y z rybámi. SienLek 5v.*

W połączeniu z określeniem ilości i sposobu spożywania [w tym: miernie (niemiernie, z miernością, pod miarą) (8), trochę (po trosze) (2), zbyt (2), chętnie, skąpo, skromnie, więcej; pod wagą, według potrzeby; z chciwością, pijąc] (20): BierEz D2v; Mała pożyway j to miernie. FalZioł V 64; Marchwie/ rzepy/ grochu/ íkromnie pożyway. FalZioł V 64v, I 110b, V 18d, 36v; á tak im więczy kwalnego pożyway tim íe więcy chęć mnoży ku iedzeniu GlabGad I5, E8v, Hv [3 r.]; SeklWyzn Fv [2 r.]; SeklKat D2; BielKron 96; Re frumentaria anguste uti, Skąpo pożywáć zboża. Mącz 10a; SienLek 5, 5v, 29; StryjKron 522.

W połączeniu z określeniem pory i częstości spożywania [w tym: czasow swych a. innych (co czasu, pod czasem zamierzonym) (6), często (4), wieczor (na wieczery) (3), zawsze (zawždy) (2), z młodu, na noc, w piątek, poście, rano, raz tylko, z rzadka, we śródę, weń [księżycy stycznia], ustawicznie, zimie] (26): PatKaz II 39; PatKaz III 112 [2 r.]; Też kto częłto pożywa íoczewicze/ zaćmiewa wzrok FalZioł I 77d; Ale íż w Polńcze miełzkamy/ potrzeba ielth abyłmy Polńkich rib obyczay y mocz wiedzieli/ gdyż gich włthawicźnie pożyway FalZioł IV 40d; Rano warzonych rzeczy pożyway/ á nawieczery pieczonych FalZioł V 64v, I 7d, 56c; Z ich [cebuli, czosnku] zbytniego poziwania przichodzą niemoci mozgoue iako Apoplexia Epilenía zawracanie głowy. etc. A nawięcy gdy kto tego na noc pożywa GlabGad I3v, I6; SeklKat S3v, V2v; Trzećie [bywają sądy]/ kthore bywaią włtáwione czáfu żniwá/ áby káždy przez żadnego przełzkodzenia/ vrodzay ktory mu Pan Bog dał/ s polá ípráwił/ áby íobie z látá gothował/ czego by żimie pożywał. GroicPorz o3v; Káczki/ łábęćie/ Czápłe/ poki młode/ máło wźdy lepśze: áleć ítáre/ owłzeyki złe. [...] ále ich zrzadka pożyway. SienLek 7v; Kiedy przyydzie Kłyężyc Styczeń/ Rzeczy ciepłych pożyway weń SienLek 42v, 30v; WujJud 197, 198v; íáma [wdowa Eufrazyna] wiodłá żywot święty/ hoyne íalmuźny czyniáć wólzędzie: winá nie pijác y ryb nie iedząc/ á raz tylo wieczor íárzyn y krup pożywaiác. SkarŻyw 224; StryjKron 522; WujNT 570, 728 [2 r.], 744.

W połączeniach szeregowych (2): *MetrKor 37/2v; Potym rzekł do Achábá/ íuż ná gorze byway/ Piy/ iedz/ á cokolwiek małz/ dobrego pożyway. HistHel C2.*

W porównaniach (2): *[Aleksander do Dariusza] thobie prawdziwie wólzytko páńftwo twoie odzywam/ á żądam íthobá pokármow pożywáć/ íáko fyn z włálnym oycem íwym. HistAl G, K3.*

W charakterystycznych połączeniach: pożywać chętnie, darmo, dobrze (3), *z dzięką, bez grzechu, łaskawie, z łaski Bożej, najpierwej, nierad, z pogorszeniem (zgorzeniem)* (2), *w prostocie serdecznej, przeciw sumieniu, bez szkody, wszetecznie, nad zakazanie, źle.*

Zwroty: »chleba, chleb pożywać« [w tym: z przeczeniem (2); z czego 'skąd'] (1) = *panem manducare PolAnt, Vulg; panem comedere a. edere PolAnt* [szyk zmienny] (21:1): Który pożywał chleba mégo/ podniósł przeciw mnie zradę fwoię. *OpecŻyw* 92v, 93v; *WróbŻołt* 40/10; *SeklKat* S3v; A gdy virzéli niektóre zuczniow iego a oni pośpolitemi/ to iest/ nieumytemi rękoma/ chleba pożywaią/ vfkárzáli się na to. *MurzNT Mar* 7/2, *Mar* 7/5; *Leop Ioann* 13/18; *BibRadz Prov* 9/5, *Am* 7/12; *BielKron* 47; Niektorzy powiádaią iż profytym láikom á chłopom/ dofyć iest ná thym/ gdy tylko chlebá pożywaią *RejPos* 88v, 347v; *RejPosWiecz*² 96; on chleb/ ktorego Pan pożywał/ w ciáło fie iego przemieniał *WujJud* 175; Drudzy iáiec nie iedzą: á drudzy tylko chleb fuchy: drudzy áni chlebá nie pożywaią *WujJud* 195v, 174v, 259, 261v; *LatHar* 382; *WujNT* 330, *2.Thess* 3/8, 12. *Cf też* »w pocie pożywać chleba«.

»da(wa)ć pożywać« [w tym: czego (z przeczeniem) (2), co (1)] (3): Też wezmi mafla krowiego. 1. vnciją. Thakże ie wymoczywłzy winem/ á fpołem ztopiwłzy/ daway mamcze pożywać pijącz. *FalZioł* V 36v, V 37; A ielli niespráwiedliwie á krzywię przyfyęgáłz [o przysiędze żydowskiej]/ day pánie Boże thobie zá Błogofławieńtvo przekłéťwo/ [...] A Moyzełz w przyśłzym żywoćie áby thobie niedał pożywać Szerábará á Leuiáchám. *GroicPorz* aa2v.

»pożywać [czego] w jedzeniu« [szyk zmienny] (4): Kto częłto požiwa w iedzeniu nafienia kopru fwoyfkiego/ temu wzrok mdli *FalZioł* I 7d; w iedzeniu małz pożywać pokarmow chłodzących/ nicz fpieprem nieiadać *FalZioł* I 43a, V 19a; W iedzeniu tedy kápułty/ zioł/ owocow/ y wilgich rzeczy pożyway miernie. *SienLek* 5.

»pożywać picia« [szyk zmienny] (2): Picia iakiego małz pozywac. WIna łtarego á mocznego/ zapaláiączego nie piy *FalZioł* V 64v; *GlabGad* E8.

»piersi (matki, a. od matki, a. matczynych, a. panieńskich) pożywać« = *ssać; ubera sugere PolAnt* [szyk zmienny] (19): Dziecię pierfi panieńfkich/ pożywá *OpecŻyw* 21, [80]; ona [Maryja] myála bycz boga rodzyczą y yey pyerłzy myal bog y czlouyek pozyuacz *PatKaz* II 35, 38, 39, 70v; *PatKaz* III 112; *MurzNT Luc* 11/27; Gdzieby więc kto ktoregokolwie Zydá od nawiętfłłego do namnieyflłego/ áż do tego co pierśi ieffcze pożywa [ad puerum usque ad lactentes *PolAnt*]/ bronil/ then zewłfyfthkim domem fwym hániebnemi mękami nędzon będzie *Leop 3.Mach* 3/20; *Collactanei*, Którzy yednych pierśy pożywali. *Mącz* 181b; *LeovPrzep* H4v; *RejPos* 77, 79v; *SkarŻyw* 2, 112; Który włzyfłtkim pokarm dawa [tj. *Chrystus*]/ Pierśi mátki fwey pożywa. *ArtKanc* C4; *SkarKaz*)(4, 489b, 579b.

»w pocie (czoła, a. oblicza, a. twarzy, a. osoby), w pracy (chleba) pożywać« [w tłumaczeniu i aluzjach do *Vulg Gen* 3/17 i 19; w tym: w pracy a w pocie (1); z czego (2)] = *ciężką pracą zdobywać pożywienie; in sudore vultus vesci (pane) PolAnt; vesci in labore a. sudore (pane) Modrz* [szyk zmienny] (9:4): w pocie twarzy twoiey będziełz pożywał chlebá afz się wroćifz do ziemie s ktorey iesteś wzięty *KrowObr* 225; Ziemia dla ciebie przekłétá będzie/ W pracy pożywać z niey będziełz [In labore comedes ex ea]/ po włzyfłtki dni żywothá twego. *BibRadz Gen* 3/17, *Gen* 3/19; Rzekł theż ku Adámowi/ iżeś wolał żony fluchác niżli mnie/ á ieś z drzewá zákazánego/ [...] w pocie ofoby fwey będziełz pożywał Chlebá twego *BielKron* 2; *GrzegŚm* 1; *KuczbKat* 375; Záište głos Boży poštánowił/ áby káždy w pracy á w pocie chlebá pożywał: á ktoby nie robił/ áby też táki nie iadł. *ModrzBaz* 83, 13; *SkarŻyw* 262;

Ześ wfluchał fłow twey żony/ y iadłes z drzewá zákazánego/ przekłeta ziemiá w fprawie twoiey/ w pracy będziefz pożywał fwey/ przez wftytek čás żywotá twego. *WerKaz* 291, 291; *WysKaz* 24.

»pokarmu (a. karmi(ej)), potraw(ek), jedzenia, pokarm pożywać« [w tym: z przeczeniem (2); w czym (1)] = *sumere cibum* *Modrz*, *Vulg; implere cibo* *HistAl* [szyk zmienny] (23:10:1:1): Myfz wieśniaczká iey [myszy domowej] odpowie/ [...] Sámá tych karmi pożyway [...]. Wolęc ia ná wsi żołądź gryśc/ Niżli ząwždy w tym ftráchu być *BierEz* M3v; *OpecŻyw* 90v; mamka ma pożywać karm zimnych á wilgotnych. *FalZioł* V 40v; rozmagitych pokarmow pożywać: iefth pobudzanie brzucha ku fiłnemu obżarftwu. *FalZioł* V 65v, I 43a, 81b, V 19a, 47, 69; [*Dyjogenes mówi*:] wolę ia profte pokarmy pożywać będąc fwiebodny nizli rofkofzne w niewoli. *BielŻyw* 57; gdy ciepłych potraw pożywa [dziecię] y wczas fłonych tedy też v dzietek nadobne będą paznochty. *GlabGad* P4, E8, E8v, F5v, F6v, H5, K3; *RejPs* 115; *SeklWyzn* Fv; *HistAl* G, I5v; Potraw ma pożywać takich ktorefye łatwie trawiá á bárzo tuczá *SienLek* 92v, 29, 30v, 41v; *WujJud* 196; *ModrzBaz* 53; [król Jagiełło] Bogá wftáwicznie z wielką fkruchą wzywał/ W Kościele przez cały dzień ná modlitwách trwáiąc/ A wieczor áż pokármu trochę pożywáiąc. *StryjKron* 522, 160; tak áni teraz z nich nie dowiedziefz/ izby wolno było Chrześcijanom pożywać pokármow od kościołá zákazáných. *WujNT* 151, *Act* 2/46, 1.*Rom* 14/2, s. 600, 728, 845.

Szeregi: »pożywać a jeść« [szyk 1:1] (2): LVtego miefiacza krew pufzczay/ á trunki/ y wftyki rzeczy ktore chczefz/ osobno gorące: iedz á gich pożyway *FalZioł* V 46; *BielKron* 1v. [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.]

»pożywać i (takież) pić (a. napić się)« = *comedere et bibere* *PolAnt* (4): *OpecŻyw* 93v; *BibRadz Prov* 9/5; *BielKron* 96; Wftanie wnetże y poźrzy [*Helijas*]/ áno wedle głowy/ Czázá wody á przytym/ podpłomyk gotowy. Ktory támże pożywał/ y wody fie nápił *HistHel* C3. [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.]

W przen (1) : Zeydźcież fię [mówi mądrość] á pożywaycie chlebá moiego/ y piycie wino ktoregom wam nalála. *BibRadz Prov* 9/5.

Przen (18) :

pożywać co (2): *OpecŻyw* 18v; dla tego zyuota uyecznaego panna yego {czyalo} pozywała *PatKaz* III 137.

pożywać kogo, czego a. kogo, co (5): [panną Maryja] boga zrozumiawfly/ miluie/ miluiątz pożywá/ pożywaiątz trzymá. *OpecŻyw* 187, 183v; Sam ten iefth dom oycowfki/ wktorym [!] cielcá onego vchowánego y tłuftego pożywáią. *SkarJedn* 2. *Cf Zwroty*.

pożywać z czego [= co] (1): ábowiem w fprawie iey [nauki] máło poprácufiesz á rychło będziefz pożywał z vrodzáiow iey. *Leop Eccli* 6/19.

W połączeniu z określeniem pory i częstości spożywania [w tym: rzadziej, ustawicznie] (2): Piłmo święte zowie kościoł Boży domem/ á fłowo Boże zowie potrawą y chlebem/ ktorym fię domownicy iednego gofpodarzá karmiá. Skąd obáczyc y naproftszy może/ iz pierwey muśi then domownikiem gofpodárkím zoftác/ kthory chlebá iego chce wftáwicznie pożywác. *SkarJedn* 7; *SkarŻyw* 36.

W połączeniach szeregowych (3): Doftoynas przeto mietz záplatę takowé wiary/ abys náiafniéy boga rozumiała/ miłowála/ trzymála ij pożywała. *OpecŻyw* 183v, 187 [2 r.].

Zwroty: »pożywać chleba« [szyk zmienny] (5): *SkarJedn* 7; y oznaymił nam Syná fwego namilfzego/ [...] y w dom fwoy w ktorym Bogá znáią wprowadził: gdzie iáko w Bethleem/ chlebá iednego náuki y Sákrámentow niebiefkich/ pożywáiąc/ iednym fię chlebem ftáiem *SkarŻyw* 26; O błogofławionyż to człowiek/ ktory będzie pożywał chlebá w kroleftwie niebiefkim [*Vulg Luc* 14/15]. *LatHar* 52, 166; *WysKaz* 25.

»dać pożywać« (1): Szczęście fwoię okrutność przyślzá cukrowáło: Które więc zwykło frogá truciznę nákrzywáć Słodkim miodem: nákrytá/ da człéku pożywáć. *ZawJeft* 46.

»pożywać napoju« (1): ia pożywam pokármu niewidome^{so}/ y napoju [*ego cibo invisibili, et potu ... utor*] ktory od ludzi widzian być nie może. *Leop Tob* 12/19.

»pożywać pokarm(u)« = *cibo uti Vulg* [szyk zmienny] (4): A on ijm odpowiedziál: Iá mám pokárm ktorého mám pożywatz/ o ktorym wy niewiecie [*Vulg Ioann* 4/32]. *OpecŻyw* 50v; *Leop Tob* 12/19; Mam ia pokarm co go pożywać będę/ o ktorym wy nie wiecie. *BibRadz Ioann* 4/32; *CzechRozm* 31.

Szeregi: »pożywać i pić« (1): Aczkołwiek pożywáli przodkowie nászy pokármu duchownego/ y pili też nápooy duchowny/ wżákże fie nie wżyfcy Bogu fpodobáli. *CzechRozm* 31.

»ukusić, pożywać« (1): Ciebie na moijch rękach Iezu miły fcijfkám/ tobie znamię milofcij nieobluné [*lege: nieobludne*] działám. [...] Nitz nigdy tak fłodkiego iestem vkufil/ nitz teěž tak rofkolfnégo iestem pożywál. *OpecŻyw* 18v.

α. *W Starym i Nowym Testamencie: o spożywaniu Paschy* (38) : á iefli nie máfz ták wiele czeládzi coby zeń było ku pożywaniu/ weźmifz co blifze fáfady k fobie coby s tobą pożywáli. A niechay będzie bárańek fámiec/ coby mu rok był przez mákuły [*Vulg Ex* 12/4] *BielKron* 30; Tedy poftál [*Jesus*] Piotrá y Ianá/ mowiąc: Szedfzy zgotuycie nam Páfczę/ ábyfmy pożywáli. *WujNT Luc* 22/8.

pożywać czego (10): GDy iezufa przywiedli ku Pilátowi/ fami nieflli na radny dom/ aby mogli krom pokálenia pożywatz przafne^{so} chleba *OpecŻyw* 117v; *BibRadz Luc* 22/8; ofiáry Żydowskie/ y potráwy báłwáńskie/ pierwey ofiárowano/ niźli ich pożywano. *WujNT* 604. *Cf* »pożywać Paschy«.

pożywać czego a. co [w tym: z przeczeniem (6)] (28): A ták wy wżyfcy wedle narodow á wedle pokolenia fwego/ weźmiecie káždy z was bárańká bez zmázy/ á vpiékfzy go fobie będziecie go pożywáć ná pámiátkę przefłápienia moiego. *RejPos* 158; Pátrzayże co tu Pan záfię Moizefzowi w oneyże figurze onegoż bárańká ftáregó zakonu poruczác raczy/ gdy mu rofkázowác raczy/ áby go żadny cudzozyemieć áni z obcego narodu nie pożywál *RejPos* 158v, 158; Bo iefli fie do fámego bárańá Páfczy nie godziło nieobrzánemu [!] przyftępowác/ áni go z drugimi obrzezánkami pożywáć. A iáko fż fie godzić mogło/ y może/ do fżábátu wlálnego ábo do one^{so} przykazánia ná tablicách podánego? *CzechRozm* 101v; y gdy go [*baranka*] pożywáli/ á krwią iego podwoie drzwi fwoich mázáli: nocy oney/ puścił Pan Bog ná Egipcyány Aniołá burzycielá *SkarŻyw* 480; *LatHar* 717; *SkarKaz* 157b. *Cf Zwroty.*

Zwroty: »(wielkonocnego) baran(k)a (Paschy) pożywać« [*w tym: z przeczeniem (1); z czym (1)*] = *manducare Pascha Vulg* [szyk zmienny] (20): Miřtrz náfs mowi/ gdzie iest odpoczynienijé iego/ gdzieby pożywatz miál z fwymi zwoleniki baranka wielkonotznégo? *OpecŻyw* 86v; A fkoró baranka pożywatz ięli/ boty na nogi wlożyli/ biodra fwé przepáfali/ [...] bo tak s przykázaniá mieli. *OpecŻyw* 89v, 78, 90, 117v; *Leop Mar* 14/12, 14; pod pełnią Kwietniá/ bárańká pożywáli s kwápieniem/ ná

pamiętkę wyścia z niewoley Egipfkiey. *BielKron* 36; *RejPos* 32, 103; mówił Pan: Z chuciąm prągnął pożywać z wami tego bóránká przed thym/ niżbym ćierpiał. *BialKat* 296v; Bárán on ktorego fynowie Izraélfcy na rofkazánie Boże raz w rok pożywáli/ nie odmieniał ći fie/ áni ímáku innego ná fie brał/ nád innego bóráná łobie podobnego *CzechRozm* 261v, 82v; *SkarŻyw* 480; bóránká z rzeżuchą gorzką pożywano. *LatHar* 189, 705, 716, 731; *WujNT* 30; *SkarKaz* 157b.

»pożywać Paschy, Wielkiejnocy« [w tym: z przeczeniem (1)] = *manducare Pascha PolAnt, Vulg* (4:3): Kazałći Miftrz powiedźieć/ Gdzież íeft gořpoda kędyby miał pożywać Wielkiejnocy z Zwolenniki íwemi? *BibRadz Luc* 22/11, *Luc* 22/15, *Ioann* 18/28; *CzechRozm* 99v; Prowadźili tedy Ieřulá od Káiphafzá ná ratuřz. A było ráno: y íami nie weřzi ná ratuřz/ áby fie nie zmázáli/ ále íżby pożywáli Páfchy. *WujNT Ioann* 18/28, *Mar* 14/14, *Luc* 22/15.

β. *O przyjmowaniu Eucharystii (241)*: Chriftus íawnie ku pożywaniu wřziřtkim řwá mřzą wřtawył/ á księża íedno íamy poźiwaią *SeklKat* Y3v, G2v, L2v, Y4; rofkázuie [řw. *Paweł*] řiebie káźdemu dořwiádczác: á to dla tego: że nie chlebu winien bęďie áni wínu/ gdy niedořtoynie pożywać bęďie *BialKat* 271; *WujJud* 257, 259; *WujJudConf* 242; Tenże téż to namířzy íego řyn nam ípráwił/ Aby nam tę pámiątkę z łáki řwéy zořtáwił/ Cíałó řwoie nařwięřłzé/ byřmy pożywáli *SiebRozmyřl* [A3]v; Nikt zá drugiego/ ktorego nie mářz/ nie pożywa/ íedno řam zá fie. *SkarKaz* 158a; A w nowym zakonie íáwno íeft co mowi Apořtoł: (Mamy ołtarz/ z ktorego pożywać nie mogá ći ktorzy po Zydowřku řłuzą [*Vulg Hebr* 13/10].) *SkarKaz* 455b, 157b, 158a [3 r.], Oooo2.

pożywać czego (135): Apořtołowie kapłani boży/ gdy tę navkę wzięli z wřt pana Chriftwřowych/ nie íamić tego pożywali/ ale wřziřtkim łvdziam dałó y krew bożą rozdawali *SeklWyzn* e2v, Ev; Ale ty znáki widome/ to íeft/ chleb á wíno/ íákobyřmy o tym wyzřzey námiénili/ řá znáki řwiętemi á zacnemi pieczęćiami/ ktore nam/ gdy ich pożywamy/ przywodzą ná pámięć/ á wřwirdzáią w nas mocną wiarę *RejPosWiecz*² 95v, 94v; *BialKat* 271; Íużemći wyzřzey pokazał/ że tá chwálebna řwiątość/ nietylko íeft Sákrámentem nam ku pożywaniu dánym/ ále téż y ofiárą: przeto nietylko temu íeft pożyteczna/ ktory íey godnie pożywa/ ále téż tym wřziřtkim/ zá ktore tá ofiárá ofiárowana bywa/ ták żywym íáko y vmárłym. *WujJud* 238v; *WujNT* 332. *Cf Zwroty*.

pożywać kogo, co (5): ktorzy pożyuayą myą yeszcze łaczną a ktorzy myą obyauyayą zyuoth uyeczny ořtrzymayą *PatKaz III* 134; mowy [*Chryřtus*] bierzcie/ íedzde/ piycie wřziřczy/ [...] á íeřly by to íedno księzey rofkazał pożywać tedyby łaykowie nic niemiely do tego řacramentu *SeklKat* Y2v. *Cf* »pożywać dałó«, »deleřnie pożywać«, »řacrament pożywać«.

pożywać kogo, czego a. kogo, co [w tym: z przeczeniem (21)] (79): Ktore řá zle wćzinki y grzechi przeciww temu [trzeciemu] przikazaniu? [...] Nie modłić fie naboźnie/ gardzić řacramenti á nie poźiwác ich tak/ íako pan Chriftus wřtawył y poźiwac rofkazał. *SeklKat* G2v; [księża] daią wřziřtkym niekrew/ ale wřbogym wodę/ a panom wíno: [...] íeřli by o wíno řzłó/ dla tegoc íeft kořcielny řkareb aby go kořcioł żywy pożywał. *SeklKat* Y3v; *RejAp* 28; *RejPos* 103; *RejPosWiecz*² 90v, 95, 95v, 96; *RejPosWiecz*³ [97]; *KuczbKat* 180 [2 r.]; Widźiřz íáko Cyrillus ř. dowodźi/ że íeft Sákráment záwřze po pořwiáceniu/ á nie tylko gdy go pożywáią. *WujJud* 224v, 221, 224v, 236v, 251v; Sam to Pan dowodnie pokázuie v Ianá S. vj. káp. gdzie řie chlebem niebieřkim miánuie/ y powiedác raczy/ íż kto go pożywa/ żywot ma wíeczny/ á kto wierzy weń/ ten ma żywot wíeczny *WujJudConf* 99v, 255v;

CzechRozm 262v; chciałbych Chryśtuła oglądác/ iáka iego twarz/ iáka fuknia/ iáki vbior. Otofz nán pátrzyfz/ iego fię dotykałz/ iego pożywałz. *SkarŻyw* 91, 91; *LatHar* 77, 188, 192, 201; *WujNT Ioann* 6/50[51], 57[58], s. 331, 332 [2 r.], 604; *WysKaz* 8; *SkarKaz* 157b [3 r.], 158a. *Cf Zwroty*.

W połączeniach szeregowych (4): kazałem wam piérwéy/ ábyście bráli y iedli: coście vczynili: boście bráli/ miedzy fyę dzielili/ y pożywáli. *BiałKat* 343v; Y ná tym też máło/ że inákfza Mfza ieft v Grekow/ á inákfza v Lácinnikow/ gdyż iednáko y ci y owi poświácáią/ ofiáruią/ y pożywáią Ciálá Páńfkiego *WujJud* 235v, 178; *WujNT* 287.

W przekładzie i nawiązaniach do bibl. Ioann 6/58 (8): Iam ieft chleb żywy com z niebá sftąpił. A kto mię pożywa [*qui manducat Me*] żyw będzie ná wieki *RejAp* 28; *RejPosWiecz*² 90v; *KuczbKat* 180; *WujJud* 221; Bo mowi v Ianá S. Kto pożywa mnie/ y on będzie żył dla mnie. *LatHar* 188, 77; *WujNT Ioann* 6/57[58], s. 332.

W charakterystycznych połączeniach: pożywać godnie (4), *bez grzechu* (2), *myślą, niedostojnie, niegodnie* (6), *nieprawdziwie* (2), *niezupełnie, prawdziwie* (12), *społu, tym sposobem, świątobliwie, ustawicznie* (5), *przez wiarę (z wiarą)* (6), *właśnie, zaraz, zupełnie* (2); *pożywać ku nasyceniu, ku zbawieniu; pożywać ciałem, duszą*.

Zwroty: »Baranka pożywać« [*szyk zmienny*] (9): *WróbŻółt* V6v; Ná oney fkále wyem iż kołcyoł zbudowan yeft. Ktożkolwyek nye w tym domu báránká będzie pożywał/ pokalony yeft *KromRozm III* O4 [*idem WujJud* (2), *SkarJedn*]; ktho thego Báránká pożywa/ obfitym błogofłbwieńftwem [!] Bożym nápełnion bywa *KrowObr* 99; *WujJud* 20v, 117v; *SkarJedn* 110; Vżyway niepokalánego ciálá Páná twego w wierze zupełney: pewen [!] będąc ifz fámego báránká zupełnie pożywałz. *SkarŻyw* 119, 119 *marg*; *SkarKaz* 158a.

»chleba (i wina) (wieczerzy pańskiej), z chleba, w chlebie pożywać« = *manducare panem a. ex pane Vulg* [*szyk zmienny*] (17:2:1): Ten wierzyk fie też rozumie o cieie bożym ktorego w chlebie pożywamy. *WróbŻółt* hh8v; *SeklKat* X4v; Kto pożywa tego chlebá/ będzie żył ná wieki [*Vulg Ioann* 6/59]. *RejPosWiecz*² 91 [*przekład tego samego tekstu WujJud* 249, *WujNT*], 95, 96; Y ktoby tego chlebá y kielichá pożywał niegodnie/ żeby był winien/ nie chlebá ani kielichá/ ále ciálá y krwie Páńfkiey. *RejPosWiecz*³ [97]; *BiałKat* 276; *KuczbKat* 170; *WujJud* 225, 249; winni fą ci Ciálá Páńfkiego/ ktorzy niegodnie pożywáią chlebá Wieczerzy Páńfkiey. *WujJudConf* 259; *CzechRozm* 262v, 268; *SkarJedn* A2v; *WujNT Ioann* 6/51[52], 58[59], s. 330, 332, 607; Iednego chlebá pożywamy/ mowi Apoftoł/ ábyfmy wzyfscy iednym chlebem zoftawáli. *SkarKazSej* 672b.

»pożywać ciała (i krwie), ciało« [*w tym: z przeczeniem* (13); *czym* (3), *ku czemu* (2)] = *manducare carnem (et sanguinem) Vulg* [*szyk zmienny*] (90:1): *OpecŻyw* 55v; kto nyepozyual czyala czlouyeczego a nyepyl by krwye yego nyema zyuota wfoby *PatKaz III* 137; *WróbŻółt* hh8v; nie iedno kapłanom/ ale wzyfłtkim wiernym chrześcijanom/ pan Chriśtus rozkazał pożywać ciálá/ y krwie fwoiei *SeklWyzn* e2, e3; *SeklKat* G2, Q2v, Y, Y3v; *MurzHist* P4; Wfzakże i dziś pożyteczná rzecz aby takowé okazowanié oczyszcieniá trądu duźnégo bywało/ zwłáfzicza gdy kto dała i krfie pańfkiei pożywać má *MurzNT* 33v; *RejPos* 88v [2 r.], 90, 103; Co zá požitki/ á co zá błogofławieńftwá ci odnołzú ná fobie/ ktorzy prawdziwie ciálá páná Kryśtułowego pożywáią. *RejPosWiecz*² 93 *marg*; Kto we mnie miefzka a w kim ia miefzkam/ ten pożywa ciálá mego/ y pije krew moię [*Vulg Ioann* 6/56[57]]. *RejPosWiecz*²

94v [przekład tego samego tekstu *RejPosWiecz*² 90v, 91, 93, 94v, *LatHar* 203, 210, *WujNT*, *SkarKaz* 488b]; Niechayże tu tedy vmilkną Kápárnáitowie/ Papifłowie/ Luteranowie/ Nowokrzczeńcy/ y tym podobni/ ktorzy wty cielefnemi fwemi/ chcą pożywać ciáá Páná Kryftułowego/ ypić krew iego. *RejPosWiecz*² 94v, 90v [6 r.], 91 [3 r.], 93 [4 r.], 94v [5 r.], 95 [3 r.] (29); Prawdziwa tedy náuká iefł/ że my ná wieczery Pánfkiey prawdziwie pożywamy ciáá y krwi P. Kriftułowey *RejPosWiecz*³ [97]v, [97], 98v, 99; Przeto Páweł S. każe fye doświadczać/ fumnienie oczyściwzy/ á tak dopiéro pożywać ciáá Pánfkiego *BiałKat* 336, 273v, 278v, 286; *KuczbKat* 180; żaden Ciáá Pánfkiego nie pożywa/ aż mu pierwey cześć y pokłoneę vczyni *WujJud* 176v [*idem* 241v], 172v, 224v, 232v, 235v, 241v (14); *WujJudConf* 253; gdy pożywamy ciáá Pánfkie⁸⁰ mamy żywot wieczny *BiałKaz* B2v; nie tylko dufzą ále y ciááem/ ciáá Chryftułowego pożywamy. *SkarŻyw* 320, 583 marg; *NiemObr* 149; *ArtKanc* N9v, T10v; *LatHar* 195 [2 r.], 202, 203, 210; *WujNT* 34, *Ioann* 6/54[55], 56[57], s. 331 [2 r.], 332, 589; Słowo sftáło fię ciááem: áby fię człowiek pokármem nápráwił: á ciáá Bogá fwe⁸⁰ pożywáiąc/ w Bozką fię náture odmieniał *SkarKaz* 488b, 157b, 160b, 488b; *SkarKazSej* 672b.

»cieleśnie pożywać« [w tym: kogo (G a. A) (4), co (1)] [szyk zmienny] (5): á tak go [*Jezusa Chrystusa*] nie pod figurą álbo tylko duchownym iákim obyczáiem/ ále wálfnie y cielefnie [...] ludzie wierni pożywáią. *WujJud* 171 v, 171v [2 r.], L12v; A iż niektorzy fą ktorzy nie chcą przeftáć ná tey proftey prawdzie/ chcą koniecznie pożywać cielefnie Ciáło Pánfkie/ á do te⁸⁰ niemáią dowodu áni z pífmá święte⁸⁰ áni z Doktorow świętych Kościoła pierwfzego. *WujJudConf* 253.

»duchownie pożywać« [w tym: kogo (G a. A) (3), czego (1)] (4): prawdziwie á duchownie z wiarą pożywamy ciáá iego/ á pijemy krew fwiętą iego [*Pana Chystusa*] *RejPos* 103; Ktoby mowił/ że Chriftulá w ty^m Sakrámenćie podánego tylko duchownie pożywamy/ á nie Sákrámentálnie y iftotnie/ niech przeklętym będzie. *WujJud* 264, 172v; *CzechRozm* 267v.

»pożywać dla odpuszczenia grzechow, na odpuszczenie grzechow, za grzechy« [szyk zmienny] (1:1:1): Proftaczkú nie możefz [*baranka*, tj. *Chrystusa*] dla odpufzczenia grzechow pożywać/ bo w grzechu śmiertelnym pożywáiąc giniefz [...]: Ale ofiárą pierwey grzechy gładźifz *SkarKaz* 158a, 158a [2 r.].

»ofiary pożywać« (1): ofiárą pierwey grzechy gładźifz/ toż tey ofiary dopiero pożywáfz. *SkarKaz* 158a.

»pożywać pod jedną osobą, pod obiema osobami« [szyk zmienny] (1:1): ná Synodzie BAZileyfkim prawie był przymufzon [*papież*] pozwolić Czechom pożywać Swiętości chwálebney pod obiema ofobámi. *LeovPrzep* A4; A ktorzy pod iedną ofobą Chriftulá pożywáią/ ci y ciáło iego iedzą y krew piją. *WujNT* 331.

»(Pana) Chrystusa, Pana pożywać« [w tym: z przeczeniem (2)] [szyk zmienny] (10:1): *RejPosWiecz*² 96; Iefli kto pożywa Páná Chriftulá ma żywot wieczny *WujJud* 99v, 130, 171v, 264; *WujJudConf* 129v; *CzechRozm* 267v; O iákoż to święte fą gody/ ná ktorych Chryftulá pożywamy *LatHar* 103 [*idem*] 381; Lecz kto Ciáá Pánfkiego pożywa pod ofobą chlebá/ ten całego y żywego Chriftulá pożywa *WujNT* 332, 331.

»pokarmu (zbawiennego a. naświętszego) pożywać« [w tym: z przeczeniem (1)] [szyk zmienny] (13):
A kto tego pokármu pożywáć będzie/ ten będzie żył ná wieki. *RejPos* 82; *RejPosWiecz*² 91, 93, 94v,
95; *RejPosWiecz*³ 98v; á ten pokarm v nas zowá Euchariłtia: kórego pokármu żadnému fye pożywáć
nie godzi/ iedno ónemu: kthóry prawdziwie wierzy *BiałKat* 273v, 331; *WujJud* 256; [daj Panie] ábym
zá tym oczyścieniem dułze y ciáá mego/ był godzien godnie pożywáć pokármu naświętłzego *LatHar*
207; Y ciáło iego prawdziwie ieft pokarm/ ktorego pożywáć potrzebá. *WujNT* 325, 330, Yyyyyv.

»w sakramencie, sakramentu, sakrament, sakramentalnie pożywać« [w tym: z przeczeniem (1)] [szyk zmienny] (7:6:1:1):
Rozna rzecz ielth pożywáć ciáá P.Kriřtuřowego/ y pić krew s. iego/ á požiwáć
łákrámentu ciáá/ y łákrámentu krwi iego. *RejPos* 88v *marg*; GDyż łákrámentu ábo řwiátości ciáá
Pána Kriřtuřowego/ y řwiátości krwi iego [...] żáden iny godnie nie pożywa/ iedno kteryby pirwey
przed tym vřtháwiczenie vżywał ciáá Pána Kriřtuřowego/ y krewby iego pił. *RejPosWiecz*² 90v;
*RejPosWiecz*³ [97]; Ktoby tego przáł/ że wřzyłcy w obec/ y káždy z ořobná wierny chrześciánin
oboiey płci gdy do rozumu przydźie/ winien ieft ná káždy [rok] przynamniey ná Wielkęnoc te⁸⁰
Sákrámentu pożywáć/ wedle prikazánia řwiętej mátki nářzej Kořciołá/ ten przekłety niech będzie.
WujJud 264v, 251, 251v, 260v, 264; Potym powiáda [kapłan] řłowá Kryřtuřowe o vřtáwie Wiečerzey
Páńłkiey/ y táme y łam pożywa y rozdáie drugim biorącym cáły Sákráment *WujJudConf* 227v; Ciáá
Pańřkiego prawdziwie pożywamy w S. Sákrámenće. *WujNT* 331 *marg*, 330, 331, 602 *marg*, Yyyyyv,
Bbbbbbb4.

»řwiátości (ciała (i krwi) a. stołu pańřkiego) pożywać« [w tym: z przeczeniem (1)] [szyk zmienny]
(14): yna rzecz ieft kořcioł albo zbor krzeřciańřky/ á ynřza dom kořcielny/ do ktorego řię řchodzy
zywy kořcioł áby weřpolek chwalily pana boga/ řłowa iego řluchaly y řwiátołci pożywały *SeklKat* Q3,
Q2v; *LeovPrzep* A4; Ráćźże nas vczynić godne/ ábychmy [...] mogli teź godnie pożywáć řwiátości
ciáá twoiego/ y řwiátości krwi twoiey. *RejPos* 90v, 88, 88v; A tymżeć teź obyczáiem Pan Kryřtus/
ile Kryřtus/ ieft w nas iáko w krzeřciánach pořpolicie/ [...] ktorzy tylko imieniem řá krzeřciánie/
ktorzy tylko řwiátości pożywáią/ á ktorzy tylko popiřániem imieniá řwoiego řá w kořciele krzeřciánřkim
*RejPosWiecz*² 92, 90v [2 r.], 94v [3 r.], 95 *marg*; Bo ktorzy z poboźnořci y nabożeńřtwá tey řwiátořci
pożywáią/ nietrzebá w tym wátpic/ iź ták Syná Boźego řámi w řię przymuiá/ że w Ciáło iego iáko
żywe członki wřádzeni bywaiá *KuczKat* 180.

»wiečerzej (ostatecznej) pożywać« (2): Abowiem nie báłwan vřtrugány/ albo kiy vmáłowány/ ieft
pámiátká męki Kryřtuřowej/ ále Teřtament albo wietzerza ořtátetzna iego: Ktorey Kryřtus Syn Boży
wřzyřtkim wiernym pożywáć rořkazał *KrowObr* 114; *CzechRozm* 260v.

Szeregi: »brać i (a) pożywać« (4): Bierzcie ij pożywáycie/ bo to ieft cialo moie/ ktoré pod
wyobraženim chleba widzicie *OpecŻyw* 93; *KromRozm I* F4v; *LatHar* 691; *SkarKaz* 161b. [Zawsze
przekład tego samego tekstu.] [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»jeść abo pożywać« [szyk 2:1] (3): *RejPos* 88v [2 r.]; ci ktorzy Pána Kryřtuřá iedzą ábo piją/ tedy
ci iedzą y piją żywot wieczny. Abowiem iego pożywáć ábo ieść/ ieft obczyřřtwienie á obżywienie
dułzne brać *RejPosWiecz*² 95v.

»(nie) pożywać, (i, a, abo, ani, i nie) pić« = *manducare et bibere Vulg (45)*: Ieftli niebędziecie pożywatz ciała mégo/ ij pitz krwi meé/ nie będziecie mietz żywota wieczného [*Vulg Ioann 6/55*]. *OpecŻyw 55v* [*przekład tego samego tekstu WujJud 249, NiemObr*]; *PatKaz III 137*; *SeklKat X4v*; *RejPos 88v* [2 r.] 90, 103; Kto pożywa mego ciála/ y pije krew moię/ we mnie miefzka/ á ia w nim [*Vulg Ioann 6/57*]. *RejPosWiecz² 90v* [*przekład tego samego tekstu RejPosWiecz² 90v (2), 93, 94v, KuczbKat 180, WujJud 172v, LatHar 210, WujNT*]; tákowi przerzeczeni/ gdy fwiatości ftołu Páńlkiego pożywáią/ nie pożywáią ciála Páná Kryftufowego/ áni piją krwi iego. *RejPosWiecz² 94v*; Ktory tedy w Pánu Kryftufie nie miefzka/ niechayże nie powiáda á nie mnima áby miał pożywać ciála Páná Kryftufowego/ y pić krew iego *RejPosWiecz² 94v, 90v* [3 r.], 91, 93 [4 r.], 94v [5 r.], 95 (20); *RejPosWiecz³ [97], [97]v*; *BiałKat 286*; Niechże człowiek doświadcza fámeo siebie/ á ták niechay tego Chlebá pożywa y z Kielichá pije [*Vulg 1.Cor 11/28*]. *KuczbKat 170* [*przekład tego samego tekstu CzechRozm*], 180; *WujJud 172v, 249, 252v*; *CzechRozm 268*; *NiemObr 149*; *LatHar 195, 202, 210* [2 r.]; *WujNT Ioann 6/54*[55], 56[57], s. 607; Lecż Pan Bog twoy wżyftko tobie ieft/ będźiefz go pożywał ábyś nie láknął/ będźiefz go pił/ żebyś nie prágnął *WysKaz 8*.

»pożywać i trawić« (1): Sam [*Pan Chrystus*] błogofłáwi y poświęca chleb y wino [...]. Pożywać y trawić każe. Iedźcie/ piyćie. *SkarKaz 157a*.

Przen (1) :

Zwrot: »stołu pożywać« (1): Niech to tobie przyydzie ná vmyfl twóy/ iáką poczćiwością vczcił ciebie pan Chryftus/ iákiego ftołu pożywał *BiałKat 281*.

b. O przyjmowaniu substancji leczniczych; curari Mącz (184) : Gdy theż vfiękawfzy wodną Rzeżuchę, z piotrufzką, z wlofkim koprem á tho fpołem vwarzyfz/ á omafcifz iakoby kapuflthę: będźiefz pożywał/ ábowiem kholikę każdą vfmierza. *FalZioł 190c*; tę wodkę poftawić na flończe przez trzydzieci dni/ á potym pożyway. *FalZioł II 15c, V 112*.

pożywać czego (126): *PatKaz III 109v*; A kto by miał czyrwoną niemocz á poziwał nafienia tey łobody ftarfi na proch á potym wypił ono iaie/ zaftanawia biegunkę *FalZioł I 12a*; Pfi gdy fie chcą vlzyć/ tedy they Trawy poziwaią/ á thak ku wraczaniu przychodzą. *FalZioł I 60a*; Też tak fama miętka iedzona furowo/ płeć czudną daie themu człowiekowi ktori iey częftho pożywa krew dobrą mnożąc. *FalZioł I 82b*; Ty wodki ktho ie barzo waży nie z wielkim pożythkiem gich będzie pożywał *FalZioł II 2c*; Czálu też zarażenia powietrzem/ tymże obyczaiem te⁸⁰ prochu Saluificantys/ tho ieft vzdrowiaiączego: małz pożywać iako prochu Krolewfkiego. *FalZioł V 73v, I 8a, c, 11c, 12b, 13a* [2 r.] (92); przeto dlaniedoftatku naturi namienionego mułzą ludzie zwłafzcza rofkofzni korzenia pożywać zapalającego aby fie tak przyrodzenie oziębłe y nakażone zagrzewało ku ftrawieniu pokarmow. *GlabGad K3*; Przytym flychać iż ty wdowki [...] na głowę barzo boleią/ [...] A niech fie chronią thych zioł pożywać/ iako skoczku/ nalięzrzału/ dziewięfłiu *LudWieś B3v*; Pothym Melánkolia pánuie od onego czálu/ aż do Czternałtego dnia Grudniá: á tedy pożywać rzeczy gorzkich/ kwáśnych: żywot miękczyć y przepuľcząć *SienLek 42, 84v, 88v, 96, 102, 124v*. Cf *pożywać czego naprzeciwo czemu; czego w czym; Fraza, Zwroty*.

pożywać czego naprzeciwo czemu (2): Naprzeciwo rymie pożywamy wina w kthorymby była warzona Lebiodka s figami fuchemi. *FalZioł I 94a, I 42b*.

pożywać czego w czym [= w chorobie] (1): Theż Huthenus który piśał o drzewie Gumatiakowem, ktorego ludzie pożywaią w łamaniu/ tak piśze [...] *FalZioł* III 29c.

pożywać co (4): Też proch tego kopru/ pożyway w polewkach [...], czyni obfitość mleka wpierfiach *FalZioł* I 7d, I 6c; to miółko vtłukłszy/ z miodem zmieszay/ á pożyway: ábowiem to żołądek y inne wnętrności zágrzewa *SienLek* 97. Cf »lekarstwo pożywać«.

pożywać czego a. co [w tym: z przeczeniem] (7) (42): Proch korzenia tego ziela włożony na rany złe/ goij ie y wilkołci wyfufza. Też kto go pożywa czyni czudną barwę *FalZioł* I 29d; Też w mleku Sołnki niemafz żadnego pożytku/ ábowiem obraża ktho go pożywa *FalZioł* I 41c; Ci ludzie ktorzy maią w łobie zbytek kolery á zwłafzcza w żołądku niemaią tych Koczenkow požiwać *FalZioł* I 128c; Poczytaią go [zająca morskiego] być miedzy inŕze thruciny/ albo łzkody płuczam/ iże kto go pożywa/ tedy rani płucze. *FalZioł* IV 36b, I 5b, d, 8c, 13b, 16c (34); Vczyn mleko z miodem zdrowe/ Niechać go ci pożywaią. Ktorzy łtary káfzel máią. *SienLek* 85; á nád tho máią łye thy pánie miętki wiárovąc y woniey iey/ ruty y cząmburu pożywać niemaią. *SienLek* 113, 83, 90v, 157v; [TO źiele z łácińŕkiego zową Czártowé gryźienié/ iż gdy odroście/ połpolicie bywa zewłząd ogryżioné: A dla tego połpolity lud ma zá to/ áby Czárt zayźrzác pomocy tego źiela [tj. komonicy] ludzkim niedołatłkóm ogryzał ie/ żeby go nieznano/ y niepożywano. *UrzędowHerb* 296a]. Cf *Fraza*, »lekarstwa pożywać«.

pożywać w czym [= w pożywieniu] (19): A gdy to nafienie wwarziłz/ zmałtiką w winie/ á potym tego požiwałz wpiciu/ tedy broní wraczania y brzydzenia *FalZioł* I 8a; panie brzemiennie niemaią tego ziela [opichu] požiwać/ áni w picziu ani wmyciu/ á bowiem mdli żyły *FalZioł* I 8c; Też kto by požiwał tego ziela albo prochu thego ziela w karmiach/ tedi wilkołci złe łpierfi wypadza. *FalZioł* I 13a; Theż to ziele [...] warz w winie/ [...] Też gdy go kto pożywa w kapułcie czarney przyłiekaiącz go/ thedy wolnoć oddychania czyni pierfiem *FalZioł* I 22b; naprzeciwo długim febram ołobliwą mocz ma [wodny ostrzysz] gdi go w łiropie kto pożywa *FalZioł* I 30a; Też tho picie iefth dobre tym ktorzy maią boleć wnogach/ ktorego picia albo łiropu możełz pożywać y w miéłney polewczé *FalZioł* I 31a, I 6c, 7d, 16c, d, 17a (18). Cf *Fraza*.

pożywać z czym (20): Też rzepik gdy go kto pożywa s kapułtą/ albo s ćzwikłą [!] albo s łzpinakiem/ tedy bolenie żywota vłmierza *FalZioł* I 5b; A gdy s łzpinakiem albo z laktuką będziefz požiwał gorączkę trapi chłodzącz. *FalZioł* I 12a; tey wodki pożywać z łyropem łzczawiovym przed wzełciem łlończa, iad od łercza odpądzá *FalZioł* V 70v, I 12b, 17b, 18b, 57b, 74c (16); Ktemuż też iefth dobry y włofki kopr gdy go pożywa z łolą. *SienLek* 83; tymże theż por wárzony zdrowy/ gdy go z octem á z oliwą pożywaią. *SienLek* 90v, 84, 124v.

W połączeniu z określeniem pory oraz częstości spożywania leku [w tym: często (22), *po rano* (rano, *w* (na) *zarań*) (16), *na noc* (5), *(w) wieczór* (ku wieczoru) (5), *zawsze* (zawždy) (3), *czasu zarażenia powietrzem, czwartego dnia po przestaniu swoich rzeczy, dwa razy do tegodnia, w jesieni, po obiedzie, po przeczyścieniu, za trzy niedziele, na wiosnę, przed wzełciem słońca]* (60): ale uydzymy yłz łyą kamyenye a zyola ktore moczą łwą to włudzyech ułzmyerzayą yako łafyr Calcedon a ruta kto yey cząłto pozyua *PatKaz* III 109v; Lecie żadny człowiek niema pożywać Epitimu ale w iefieni á na wiołnę ti łą czáli godne ku iedzeniu go. *FalZioł* I 50b; Też kto częłto nafienia włofkiego kopru pożywa/ taki prawie odmłodnieie, bowiem płęc gładzi y krew dobrą czyni. *FalZioł* I 52b; Też zalię

czafu zimnego iefth dobry łzpinak wczyniony z rzeżuchi wodney/ z lićia piotrufzczanego/ z małych pokrzyw/ z wółkiego kopru s łzpinaku/ á tego możelz zawfze pożywać/ wyiawfzy iżby było zapalenie wewnętrzne *FalZioł* I 123c; łtarzczek/ poleiu/ á babki ku wieczoru pożyway. *FalZioł* V 47v; Naprzod ma pożywać tych piłulek czwartego dnia po przełtaniu łwogich rzeczy *FalZioł* V 86, I 11c, 13a, 27d, 28a, 37b (50); weźmi Pieprzu/ Poleiu/ Izopu/ [...] tho wełpołek wwierćiawfzy/ álbo wtłukfzy/ z miodem ná noc pożyway. *SienLek* 84; gdy káfelz z przeżiębienia/ Omanowy korzeń dobrze wwierć/ [...] á tego pożyway w wieczor y wzárań. *SienLek* 84v; ten proch miełzay z czyłtym łzymowanym miodem á pieprzu wfył/ tegoż záwždy á częłto pożyway *SienLek* 88v, 84, 96, 124v, 155v.

*W połączeniu z określeniem ilości i sposobu przyjmowania leku [w tym: na czczo (6), po troszce (trochę) (5), tak (4), wiele (4), co trzy dragmy (a. dwa orzechy włoskie) zaważą (2), tymże obyczajem (2), pijąc (2), zbytnie (nazbyt) (2), ciepło, po łyżeczce, jako masz naukę, niemało, przelisz 'bardzo', słuszenie, surowo, według wolej, jako włoski orzech] (35): [opich] rzecz przyrodzoną pobudza paniam, á tak vrinę pobudza gdy przyłožifz licontriponis ktym rzeczám/ á potym włzytko wełpołek warz/ á pożyway pijąc. *FalZioł* I 8d; á te^{go} prochu pożyway z winem ciepło natłzczo, wltanie buynoć ciełelna przez obrażenia zdrowia. *FalZioł* I 74c; A włzakoż Kurza noga gdy iey kto flufznie pożywa tedy żywot otwiera/ bowiem odwilża y łtolcze czyni. *FalZioł* I 100b; Diaforides mowi/ gdi prawi mąż będzie pożywał korzenia the^{go} ziela niemało/ thedy łyny będzie miewał *FalZioł* I 127a; Theż dragantum rołpufzczone w ięczmienney wodzie/ á pothym z łokiem lakricijey przywarz, á te^{go} po łrołzce pożyway dla káfelu łuchego. *FalZioł* III 26c; Thedy tego [omanu z miodem] pożyway rano y wieczor iako wółki orzech. *FalZioł* V 94v, I 5d, 6c, 13a, 28a, 63b (34); wtłucz to álbo wwierć miálko/ á wfmáżywfzy to z miodem/ po łyżecce ná noc pożyway/ tym káfelu zbędziefz. *SienLek* 84.*

W połączeniu z określeniem czasu trwania przyjmowania leku [przez (ile) dni] (2): Też tim ktorzi łwifętego Walantego niemocz maia gdy thego ziela przez trzydzieci dni pożywać będzie [!]: oddala. *FalZioł* I 102c, V 86v.

W przeciwstawieniu: »pożywać ... niechać« (1): á tych lekarłtw zwierzchu napifanych: Nie włzitkich razem pożyway. Gdyby iednego pożywał: tedy drugich niechać *FalZioł* V 95.

Fraza: »dobrze (lepiej), zdrowo [jest] pożywać« [w tym: czego (7), czego a. co (1), ku czemu (1), w czym (1)] (7:1): Borag ma to w łobie iłz krew dobrą czini/ á tak thym ludziem ktorzi wzmagaią zdługich niemoczi dobrze go gim pożywać. *FalZioł* I 17b; Ale lepiej łtey Haleny piłulek pożywać Ktore zową powietrzne *FalZioł* III 2d; Zdrowo też k temu [mnożeniu się mleka u mamki] pochu [!] z gliłt ziemnych/ nafufzonych á łthartych. 1 dragmę. w ięczmienney wodzie wwarzywfzy: pożywać. *FalZioł* V 36v, I 155d, IV 10c, V 94v; Ingbieru/ Cynámonu/ Mułzkathu/ kminu/ dobrze pożywać/ bo thy włzythki karmie żołádek twierdzą á ták mu wráćania bronia. *SienLek* 98, 8.

Zwroty: »dawać [czego] pożywać« (1): Przetho aby łie mleko mnożyło, Korzenia/ albo nafienia pałternakowego daway iey pożywać. *FalZioł* V 36v.

»lekarstw(a), lektwarzu, lekarstwo, [czego] za lekarstwo pożywać« [w tym: z przeczeniem (2)] [szyk zmienny] (11:2:1:1): Lekarz gdy łwego chorego/ Widział iuże vmárłego: Dopiero iał z onemi gádác/ ktorzy go mieli pogrzebác. Rzekąc/ by się był miernie miał/ A lekarłtw dobrych pożywał: Owłzeki by długo żyw był *BierEz* K2v; Też ktora by biała głowa pożywała tego lektwarzu/ broní poczęcia y

plód w żywocie zabija y wyrzucza. *FalZioł* I 55d; á tej wodności [greckiego wina] będziefz pożywał za lekarstwo *FalZioł* I 112c; Takiefz gdyby mamka/ albo biegunkę/ albo zapiekłość żywota cierpiała/ á na to lekarstwa pożywała. Lepiey iesth aby infza dziecię trzymała/ aż ona ozdowieie *FalZioł* V 37; krwie nie pomyłay pufzcząc. Ani żadnego lekarstwa nie pożyway. *FalZioł* V 49v; y też lekarstwa pożyway ktore potwierdzaią Sercze *FalZioł* V 69, I 15a, V 83v, 86v, 94v, 95; Medicaminibus curari, Lekarstw pożywać/ Leczyć fie lekárskimi rzeczmi. *Mącz* 73b; Rzymiánie po zásiędźieniu/ pięć Set lat żadne⁸⁰ lekárstwa niepożywáli/ iedno thego co fye im w ogrodzie rodziło *SienLek* 18; ále potym gdy wino będzie pić/ ten co pożywał lekárstwa takiego/ chorobę mu zaś odnowi. *SienLek* 59, 155v.

»[czego] pożywać w potrzebie« (2): áthe⁸⁰ pożywaią w potrzebach dla thych chorob przereczonych. *FalZioł* I 135d, I 5a.

Szereg: »bierać albo pożywać« (1): á tak niewadzy bierać albo pożywać thego owoczu zdrowym ludzie^m dla zachowania zdrowia. *FalZioł* I 30d.

2. *Używać, użytkować, korzystać z czegoś; frui HistAl, Mącz, Modrz, Calep; uti HistAl, Vulg, Calep; comedere Vulg, PolAnt; munire, potiri HistAl; invenire PolAnt; frunisci, usurpare Calep (85) : ZapWar 1509 nr 2061; y kthorzy kupuią/ iákoby niedzierzeli/ y ktorzy pożywaią tego świáta/ iákoby niepożywáli: boć przemija poltác tego świátá. Leop 1.Cor 7/31; Fruor, Vżywam/ Pożywam/ Zywę. Mącz 137d; Usuarius – Ten ktori poziva. Calep 1145b; Usurpo – Vftawnie poziwam. Calep 1146a, 437b [2 r.], 1145a.*

pożywać czego (39): Iako tho iesth wloką nasa ktora lezi przede wsyą puchalj voscalkowska która iesth nasa Starowieczna i ktoreiesmy pozivaly thako nam bog pomozi i jego swietha Męka. *ZapWar [1547] nr 2652, 1531 nr 2469; a thakyełz thełz ma bicz rofumyano o poddanich. krola yegomilołczy. yefthlibi kthory. Poziwal zyemye Moldawłki dali mirv okrom dołzwolenyo MetrKor 40/824; Myć fwoiego pożywamy/ Czego pracą nábywamy BierEz O2v, O2v; á wezmićye ftamtąd oyca wállego y włytko pokolenie wálze/ á przyiedźcy domnie á ia wam dam włytki dobra Eipfkye/ iż byście pożywali pożytkow zyemie HistJóz E; Spytał ieden Pitagorała chociałby bogatim być, odpowiedział, bogactwem gardzę, bo ono z łczodroby ginie, á skąpóć iego niedopufzcza pożywać. BielŻyw 31; GlabGad K3v; RejPs 59; Atak y ine rzeczy [!] wkołciele krzełciańłkim łą dobrim obyczaiem vftawione/ ale łą ku škodzie/ lakomłtwu/ y balwofalłtwu obroczone/ á tak wolym ich nietrzimać nizli ich zle poziwać SeklKat Z2v, N, S3v; a kto ma niechay pożywa zbroie łwey. HistAl B5; lepieyci iesth záprawdę tobie opułcić to czego zátrzymać nie mozełz/ á ktore rzeczy mogą być zádzierżáne áby ich łpokoynie pożywał HistAl E8; sześć księżycow mázáli fie oleykiem Mirthowym/ á drugą łzełć inych oleykow y zioł wonnych pożywáli. Leop Esth 2/12; Gdzie iesth wiele bogactw/ tám iesth wiele tych co ich pożywaią. Leop Eccle 5/10, Is 1/19, 1.Cor 7/31, ZZ; BibRadz Deut 18/8; gdyżem iefzcze moźny w krolełtwie posłę wielkie łkárby przedemną ná wygnánie. A gdyż będe wygnány/ thedy ich będe pożywał/ poki żyw będe. HistRzym 91, 91; Bo wiele ich opułciwłzy żonę/ dzieci/ wárłtát/ oráctwo y gołpodárłtwo/ idą ná woynę/ áby vłzedłzy roboty y prace domowej/ fwowolnie żyli/ łupili/ á cudzych rzeczy pożywáli. ModrzBaz 116; Nablium – Czimbał iakiego łtarłzi poziwali. Calep 686b; Rudens – Lyna miazłza iakiei na wielkich łodziach poziwaią. Calep 930b, 473a, [757]a, 1146a. Cf pożywać czego na co; Zwroty, W przén.*

pożywać czego na co (1): Gallicae – Szkornie ktorich na dęłzcz poziwiają. *Calep* 446b.

pożywać co (5): a by volno pvsczily yego krolewskiey myloszci wsisthko tho hymyenyne korvny polskiey ktore przerzeczona pany anna voyevodzina podolska [errata dodaje: do] czaschv w malzenstwowozia zlasky iego k. myloszci pozwała [lege: pożywała] *ZapWar* 1536 nr 2492; Yefly powiedzą Thurczy yz te pola y ziemie bili y są Valaskye powiedzą naschi ysz any są any bili ale są nałze włafne y mlin ktorim allegvyva ktorismi daly bily Valachom poziwacz na czas *LibLeg* 11/28, 10/71; A bowyem yellibi ktory walałchin poziwayancz krolyewłkie zyemye był vchwiczon thedi ma bicz ianth. *MetrKor* 40/823; [*ZapKraK* 1543 31/643]. Cf *Ze zdaniem dopełnieniowym*.

pożywać czego a. co [w tym: z przeczeniem (6)] (7): yako my tho vyemy ysch pael szorlow Nyekradnye any szlodzeyskich rzeczy poszyva wkxyąszączey szyemy thako nam Bog pomoszy. *ZapWar* 1503 nr 1942, 1533 nr 2408; *MetrKor* 40/823; *UstPraw* G3v; Exoletus – Stary, ten ktorego wiecey niepoziwaią. *Calep* 390a. Cf *W przen*.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): ya mam fwoye prawdywą dziedzinye y oyczizne od was tho chce poziwacz czo my pan bog darował. *LibLeg* 11/58v.

[*W połączeniu szeregowym*: ktorą tho vyesz przerzeczony sebastian Vilkowski ze wszisthkim pravem panistwem y własnoszczia bendzie trzymał myał et poziwał od god do god obyczayem zastawnym az do vikvpienya zupełnego summy sta zlothich pieniędzy *ZapKraK* 1543 31/643.]

W porównaniu (1): *ModrzBaz* [38]v cf *W przen*.

W charakterystycznych połączeniach: *pożywać bogactw, dobra (dobr ziemie)* (3), *imienia, majętności, nasienia* (2), *olejkow, pożytkow ziemie, rownego działu, rzeczy złodziejskich* (2), *świata [= dobr świata], włoki, zioł; pożywać imienie, wieś; pożywać częściej, miernie, spokojnie* (2), *ustawnie, więcej, zdradliwie, źle*.

Zwroty: »[czego] pożywać w lekarstwie, w receptach« (1:1): KOriander iefth ziele/ kthorego ziela nafienia półpolicie pożywamy wlekarłtwie *FalZioł* I 27d; OGorek iefth zimnego y łuchego przyrodzenia w wthorym łopniu/ nafienia poziwami w receptach *FalZioł* I 31c.

peryfr. »liczby pożywać« = *rachować* (1): rząd półpolity dobrze połstanawia/ y też gołpodarski kto liczby dobrze a pobożnie poziwa *KłosAlg* A4v.

Szeregi: »ani pożywać ani na użytek swoj obracać« (1): yako ya tho wyem ysz slachethny mathvsz copczewycz [...] nyezywyze ze zlodzeymy any rzeczy zlodzeyskich poziwa any ych na vzythek szwoy obracza thako my bog pomosz y szwyathy krzysz. *ZapWar* 1533 nr 2408.

»pożywać a trzymać« (1): iefliby [ten, kto ma prawo na dziedzictwo] komu dopuścił go łpokoynie pożywać á trzymać przes trzy lathá y trzy miešiące o nie niepoziwaiąc/ tedy taki niedbály do dzyerżawce ono imienie tráci. *UstPraw* G3v.

W przen (9) :

Zwrot: »prac(e), potu (czoła) pożywać« [w tym: z przeczeniem (2)] = *korzystać z owoców pracy; fructum laboris communicare* *Modrz* [szyk zmienny] (5:4): *BierRaj* 25v; O tych też nicz dobrego niechcę trzymać/ [...] ktorzy [...] za grzechy inych łvdzi/ żywych/ albo vmarłych/ dofić vczyńić obiecziwą/ łvdzi zwodzząc/ a ich potv pożywaiąc obiecziwając im zbawienie *SekłWyzn* Dv; Prac rąk twych będyełz pożywał tu czáfu káždego/ A będyełz błogofławyonym od Bogá możnego [*Vulg Ps*

127/2] *LubPs* cc6v; A któryby iuż v bogi Máło ná się wzięł/ y ku siłam zásię przyšzedł/ ten do roboty niech będzie posłan: żeby iáko trąd cudzego potu niepożywał. *ModrzBaz* [38]v; A ták podobna bárzo rzecz ielt/ ifz zbáwiciel nářz robił rękómá z Iozephem/ y potu czołá řwego pożywał. *SkarŻyw* 245, 46, 496; *CzechEp* 65; *ArtKanc* N13v.

Przen (3) :

pożywać kogo (2): *ForCnR* C3; twego řyna blogořlauyonego řtobą yako řzmyłá matką [...] day nam przeřz koncza wchwale pozyuacz *PatKaz III* 107v.

Zwrot: peryfr. »pożywać dnia wiecznego« = *być zbawionym*: A bowiem w drugim żywoćie [ci, którzy byli sprawiedliwi]/ Nic niewiedzą o kłopoćie: Pożywáiąc dnia wiecznego/ Bez zátrofkánia řadnego. *BierEz* O3v.

a. *O dobrach abstrakcyjnych [czego]* (16) : szwáty Nikolay zdzyeczynřtwa řwego pozyual rozumu *PatKaz III* 112; Bowiem Bog nie wcielźnieyřze⁸⁰ nad myřl człowieku niedał, ktorą gdi człowiek rořkořzą obciąży, tedy ona nie może řwey wolnořci pożywać. *BielŻyw* 39; Niegdy teź [Arystoteles] przymawiał Athenianom że wiele praw dobrich vřtanouiwřzy więcey chytróci pożywali niźli praw řwoich. *BielŻyw* 89; Wřzakoź mądre mu rozumowi nie zda řie tho rzecz řłufźna, aby dla iedney niewiařty abo dwu (ktore mądrořci zle pożywáiąc ku złemu iá obracziá) Iuź by więć wřzytkie miały řtradać dobra od Boga człowieku danego. *GlabGad* A2v; *BierRozm* 12; Potym go Biskup prořł áby Żydowie w Mediyey y w Bábiloniy ofadzeni/ řwych praw pożywali *HistAl* C3; ielić řie podoba/ pożyway obycziáiw Alexandrowych *HistAl* E, C2v, F5v, K5v; káždy będzie pożywał owocu řpraw řwoich *BibRadz Eccli* 16/14; *SienLek* 191; *RejAp* 20v; Tedy Ionátás řyn młodřzy wziáwřzy pierřćień od mátki iachał ná náukeř/ á w krothkim czářie dořyc ile náuczył/ á mocy onego pierřćieniá záwřdy pożywał *HistRzym* 61v, 61v; [Nořtra utere amiticia, ut voles. Pożyway nářřey przyziáni iáko chceřz. *TerentMatKęř* Q5, N5v].

pożywać w czym (1): *Gestus* – Pořtawa iakiei ktowmowie, albo wřwich řprawach poziwá. *Calep* 453b.

b. *Obcować seksualnie [kogo (G)]* (1) : Swe ciáło ielř/ á řwá krew pijelř/ To ielřth że řwey corki pożywalř/ ieniź ielřt tve ciáło/ y twa krew. Ielřtes źięć řwoy/ gdyžeř mężem corki řwey *HistRzym* 9v; [Lata panskiego 1197 Piotr Kardynał [...] legat [...] od Celestyna papyeza bel posłan do Cracowa a potym do ynsych Byskupow polskich nawyedzayácz uszmyerzayácz kapłany aby nyewyasth y myelosnycz nyepożywały bo na then czas wyele kapłanow nyewyasth yako wlasnych zon pożywały *ChwalczKron* II 87].

c. *Pełnić jakąś funkcję* (6) :

Zwroty: peryfr. »kapłańřtwa pożywać« = *być kapłanką* (1): Vřlyřzawřzy to Straxagonas rozgniewał řie bárzo y rzeķł iey/ Nie ielřtes dořtoyna kapłańřtwa pożywać [*Non es digna sacerdotio fungi*] *HistAl* D5.

peryfr. »pańřtwa (i cesarřtwa), krolewskiej korony (a. dostojnořci), księřtwa pożywać« = *być władcą; fungi regali diadematis* *HistAl* [szyk zmienny] (2:2:1): Pothym wyřzedłřzy s Korintu przyřzedł do miařta ktore Platea zowá/ ktorego księřtwa pożywał niektory imieniem Sthraxagonas [*Cuius principatu quidam nomine straxagonas fungebatur*] *HistAl* D4v; Zálię ielřli Roxana porodzi

lyná niechay pożywa pánłtwa y Cefarłtwa nalzego [*nostro fungatur imperio*] *HistAl* N2; Kleoter Murzyńskiego pánłtwa niechay pożywa [*ethyopum dominio potiatur*]. *HistAl* N2v, D4, L5v.

3. Doznawać, doświadczać; potiri *HistAl* (20) :

pożywać czego (18): Iám pożywał roskolły/ a tys okrutnie zranion gwozdzi. *OpecŻyw* 134v; Obezrzy [*Maryjo*] przeto teraz lyna twégo wcielónego/ oglądáy iijz iám to łprawil iakos załluzyla/ abys nad anioly wślytki powylłona/ a kroluiątz pożywała połpolu łemną niebiełkich roskolły ij wefelá *OpecŻyw* 185v; Tu niégdy bywa odpoczynienie od roboty/ a przyiácielłki cłowiek pożywa pociechy *OpecŻyw* 191v, 184v; od uyekow wprzełrzenyu (y łerczu) troycze nayblogolławnyeyłzey przebyuala [*Maryja*] roskolły bołłhwa (z wyecznołzeczy) pozyuayącz *PatKaz II* 47, 27, 29v, 36, 46; My zálię przeciwność temu czyniem y miłuiem/ ábyłmy po łmierci boskiesy chwały pożywali. *HistAl* K; *MurzHist* R; małz pożywać s tymi widomemi znáki/ niewidomey łáłki Pána twego *RejPos* 90; *RejPosWiecz*² 95 marg; *WujJud* 259; Rácł ze im [*królom*] dáć náłz Pániel z łáłki łwoiey vznánie/ [...] Aby twoiá Małzonká/ przez cię iuz odnowioná/ pożywałá zbáwienia/ łwiętych Słow twych kazánia. *ArtKanc* K10, I4. Cf *Zwrot*.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): onego cłowieka wypifuie [*św. Łukasz*]/ ktory włzéch roskolły y czego mu się iedno chce/ pożywa *MurzHist* R.

W porównaniu (1): *HistAl* K3 cf *Zwrot*.

W charakterystycznych połączeniach: pożywać (boskiej) chwały (2), łaski Pana, pociechy, prawdy, (niebieskich a. boskich) rozkoszy (7), wesela, zbawienia.

Zwrot: *peryfr.* »ubostwa pożywać« = *być ubogim* (1): ále by ten głod w łwych łtronach zołłal/ táłke y my gdybyłmy w wálznych łtronach przybytki połławili/ vbołłwábyłmy iáko y wy pożywali [*paupertate sicut vos potiremur*]. *HistAl* K3.

W przen (6) : przet włzemy uyeky bylałz roskolłzuyącz dlugy czas wzamknyenyu ołrodeczka sercza bołkyego pozyuayącz ouoczcu łlodkałzeczy bołkyey *PatKaz II* 46.

Zwroty: »sádu, sąd, na sąd sobie pożywać« (2:1:1): *RejPosWiecz*² 95 marg; *BiałKat* 291; Kto pożywa [*ciało pańskie*] niegodnie/ ład áłbo potępienie łobie pożywa [*Vulg 1.Cor 11/29*]. *WujJud* 257, 259. [*Zawsze przekład tego samego tekstu.*]

»pożywać wieczny život« (1): oni wierni zwolennicy Pánłcy/ [...] pożywali y iedli wieczny život/ á on nędznik [*Judasz*] pomłtę á wieczne potępienie połłknął *RejPosWiecz*² 96.

Szereg: »pożywać i jeść« (1): *RejPosWiecz*² 96 cf »pożywać wieczny život«.

4. Zwycięzać, pokonywać [kogo czym] (1) :

Zwrot: »pożywać fortelem« (1): Lepiej ielł nieprzyiácielá pożywać áłbo okrocić fortelem niż łie s nim wálnie potykáć *BielSpr* 35v.

Szereg: »pożywać albo okrocić« (1): *BielSpr* 35v cf *Zwrot*.

Synonimy: **1.** jadać, jeść, zjadać; **a.β.** przyjmować; **b.** bierać, brać, przyjmować; **2.** korzystać; **3.** doświadczać, doznawać, kosztować, próbować; **4.** zwyciężać.

Formacje współrdzenne cf *ŻYC*.

Cf **POŻYWAJĄCY, POŻYWANIE, POŻYWANY, UŻYWAĆ**